

ธาตุ

เหมือนในอาชยาต

ปัจจัยกิริยาภิศก

ปัจจัยกิริยาภิศก ๑๐ ตัว เป็นเครื่องหมายวาง ดังนี้ ใช้คุมพากย์ได้

- กิตปัจจัย: **อนต** ตวนตุ ตาวี เป็นเครื่องหมาย กัดตุวาง และเหตุกัดตุวาง
- กิจปัจจัย: **อนีย ตพพ** เป็นเครื่องหมาย กัมมวาง เหตุกัมมวาง และภาววาง
- กิตกิจปัจจัย: **มาน ต** ตุน-ตวา-ตวาน เป็นเครื่องหมายวางทั้ง ๕

วางที่มีการใช้จริง ของปัจจัยแต่ละตัว

อนต	กัดตุวาง ^๑	เหตุกัดตุวาง		
ตวนตุ-ตาวี	กัดตุวาง	เหตุกัดตุวาง		
อนีย	กัมมวาง ^๒	เหตุกัมมวาง ^๓	ภาววาง ^๔	
ตพพ	กัมมวาง ^๒	เหตุกัมมวาง ^๔	ภาววาง ^๔	
มาน	กัดตุวาง ^๑	เหตุกัดตุวาง	กัมมวาง ^๒	เหตุกัมมวาง ^๓
ต	กัดตุวาง	เหตุกัดตุวาง	กัมมวาง	เหตุกัมมวาง ^๔
ตวา	กัดตุวาง	เหตุกัดตุวาง	กัมมวาง	เหตุกัมมวาง

^๑ ลงปัจจัยประจำหมวดธาตุก่อน (เรียกว่า วิกฤษปัจจัย - ปัจจัยที่แบ่งธาตุเป็นหมวดต่างๆ ซึ่งก็คือปัจจัยในกัดตุวาง) เช่น กโรนโต (กร โอ) ภูษมาโน (ภูษ อ)

^๒ ในหมวดธาตุ ทิว สุ ก็ คห จุร ลงวิกฤษปัจจัยได้ เช่น ปฏิปชชนิโย ปฏิปชชิตพโพ (ปฏี ปช ย)

^๓ ลง เณ ณาเป ปัจจัย เช่น ภาวนีโย (ภู) ยาปนิโย (ยา)

^๔ ในภาววาง เป็น นปฺ. ปฐมา. เอก. เท่านั้น เช่น อวสสึ มยา มริตพพ.

^๕ ฌย ฌาปย ปัจจัย ลง อีอาคม ด้วย เช่น การยิตพโพ การาปยิตพโพ (กร)

^๖ ลง ย ปัจจัย กับ อี อาคมหน้า ย หรือลง ย แล้วแปลง เช่น ปจียมาโน ปจจมาโน (ปจ)

^๗ ลง เณ ณาเป กับ ย ปัจจัย และ อี อาคมหน้า ย เช่น การียมาโน การาปยมาโน (กร)

^๘ ลง อี อาคม ก่อน มักลง เณ ณาเป ปัจจัย เช่น มาริโต มาราปีโต (มร)

วาง เหมือนในอาชยาต (ดูรายละเอียดในผังวาง กิริยาภิศก)

กัดตุวาง	อนต มาน ต - ตวา ตวนตุ ตาวี	ปนโต/ปจฺ ปจมาโน คโต - ปจิตวา - ปจิตวา ปจิตาวี
กัมมวาง	อนีย ตพพ - มาน ต ^๑	ปจนิโย ปจิตพโพ - ปจียมาโน/ปจจมาโน ปจิต/ปกโก
ภาววาง	อนีย ตพพ - ต	ภวนีย ภวิตพพ - ชีวิต มตฺ; สุตฺ ชิตฺ (ใน ต ปก. ใช้ทั้งกัมม/สกัมมธาตุ) ^๒
เหตุกัดตุวาง	อนต มาน - ตวา	ปาเจนโต ปาจาปยมาโน - ปาจาเปตวา
เหตุกัมมวาง	อนีย ตพพ - มาน ต	ปาเจตพโพ - ปาจียมาโน ปาจิต

^๑ ต ปัจจัย กับอกัมมธาตุ เป็นกัดตุวาง กับสกัมมธาตุ เป็นกัมมวาง (ยกเว้น ปโต (ปท) อีโต (อิ) คโต (คท), นิสสิโต (นิ-สี))

^๒ ต ปัจจัย ในภาววาง เป็น นปฺ. ปฐมา. เอก. ใช้เป็นนามานเท่านั้น เช่น ชีวิต ความเป็นอยู่ ชีวิต; มตฺ ความตาย, สุตฺ การฟัง

วิภัตตินาม

วจนะ

ประธานกับกิริยาภิศก / กิริยาภิศกกับนามที่เป็นเจ้าของ มี (ลิงค์ วิภัตติ) วจนะตรงกัน เช่น สา เภรฺ คจจนฺโต โอลเณตี ... (ยกเว้นที่เป็นอภัยยะ เช่น -ตวา)

กาล

ปัจจุบันกาล (อนต มาน)

- ปัจจุบันแท้ (...อยู่)
- ปัจจุบันใกล้อนาคต (เมื่อ...)

อดีตกาล (ตวนตุ ตาวี ต ตุน-ตวา-ตวาน)

- ล่วงแล้ว (...แล้ว)
- ล่วงแล้วเสร็จ (ครั้น...แล้ว)

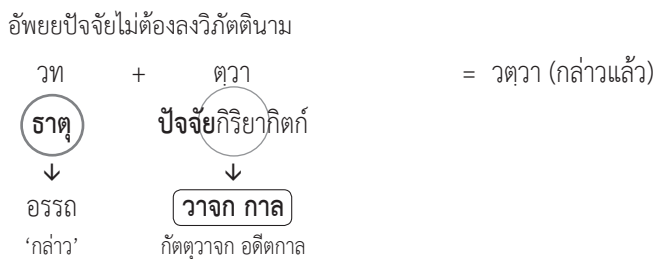
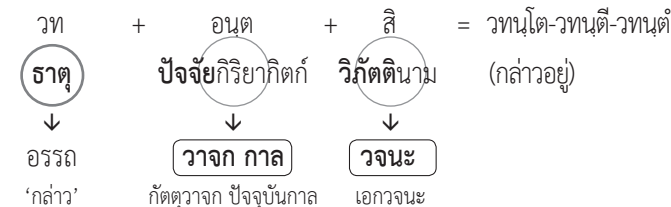
ความจำเป็น (อนีย ตพพ) (พึง...)

ปัจจัยกิริยาภิศก เป็นเครื่องหมายกาล ดังนี้

อนต มาน	บอกปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่, เมื่อ
ตวนตุ ตาวี ต ตุน-ตวา-ตวาน	บอกอดีตกาล แปลว่า แล้ว; ครั้น...แล้ว*
อนีย ตพพ	บอกความจำเป็น แปลว่า พึง

* เฉพาะ ตวนาที่ปัจจัย

กิริยาภิศก

ตุน ตวา ตวาน เรียกว่า ตวนาที่ปัจจัย (ปัจจัยมี ตุน เป็นต้น) เป็นอภัยยะ ไม่ต้องแจกด้วยวิภัตตินาม

รูปปัจจัยกิริยาภิศก ใน ๓ ลิงค์ (ไม่รวมรูปปัจจัยที่มีการแปลง)

- อนต** -นโต/- นตี -นตฺ
- ตวนตุ** -ตวา -ตวตี -ตวตฺ
- ตาวี** -ตาวี -ตาวินี -ตาวี
- อนีย** -นียโย -นียยา -นียย*
- ตพพ** -ตพโพ -ตพพา -ตพพิ
- มาน** -มานโน -มานา -มานํ
- ต** -โต -ตา -ตํ
- ตวนา** -ตุน -ตวา -ตวาน

* ธาตุลงท้ายด้วย ร ห และ รม อป ธาตุ ... แปลง น เป็น ณ